

Wandeling langs de vennen van de Kalmthoutse heide.

De Kalmthoutse heide is een reservaat (1200 ha) van het Vlaamse Gewest en het is er bijgevolg verboden om dieren te vangen of planten te plukken. Er zijn natuurwachters die een oogje in het zeil houden. Er is zowel natte als droge heide en een variëteit aan vennen met een rijke libellenfauna.

Bij het Natuureducatief centrum 'De Vroente' aan de Putsesteenweg in Kalmthout (richting Heide) is een ruime parking en een café-restaurant. Hier is de start. Aan de overkant van de steenweg staat al direct bij het begin van het wandelpad een infobord met kaart.

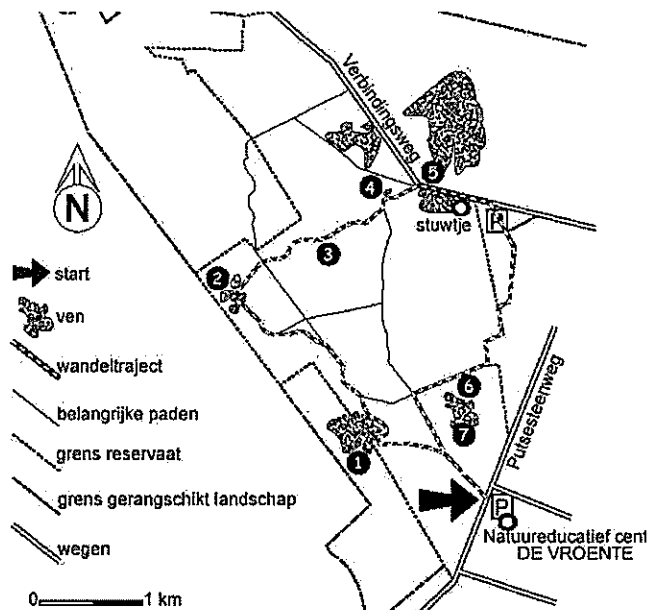
We gaan eerst de Putse Moer (1) onderzoeken. Let wel, dit zuidelijke deel van de populaire Kalmthoutse heide kan zeer druk zijn, vooral in het weekend, maar het is een goed ven met aan één zijde veel veenmossen. Ik vond hier ooit al eens een zwervende heidelibel en een tengere pantserjuffer. Naar de zeer grote populaties van watersnuffel, viervlek en gewone pantserjuffer hoef je niet te zoeken, ze vliegen je soms letterlijk om de oren. Vroeg in het seizoen tref je hier ook de maanwaterjuffer in klein aantal en de venwitsnuitlibel. Later worden ze afgelost door gewone oeverlibel, grote keizerlibel, paardenbijter en soms een blauwe of een bruine glazenmaker.

Langs het Paalbergpad bereik je daarna de Kriekelarenvennen (2) die rakelings langs de Nederlandse grens liggen. Hier bevindt zich een populatie van de Noordse witsnuitlibel die in België zeer zeldzaam is. De venwitsnuitlibel is dan weer in Nederland zeldzamer. Er is een grote populatie in Kalmthout, ook bij het Kriekelarenven zitten er heel wat. Een mooie gelegenheid om in mei de verschillen tussen de noordse en de venwitsnuit eens op een rijtje te zetten. Bij Kriekelaren vind je ook vuurjuffers en houtpantserjuffers op de schaarse plaatsen waar takken boven het water hangen.

We ploegen verder door de zanderige, droge Kambuusduinen (3). Hier jagen grote aantallen bruinrode, steenrode, bloedrode en zwarte heidelibellen in de nazomer. Bij de vochtige depressies met dopheide zitten ook dikwijls geelvlekheidelibellen. In de buurt van het veenmosrijke en zeer kleine Muggenpisven (4) vliegen viervlek en de andere gewone heidesoorten, maar opmerkelijk zijn hier de populaties venwitsnuitlibel, venglazenmaker en vooral koraaljuffer. De grote keizerin komt hier eitjes afzetten. Verderop komen we bij de geasfalteerde Verbindingsweg (5). Hier rechts houden. Rechts ligt een groot, ondiep ven dat gevoed wordt door water uit een kanaaltje. Bij het stuwteje aan het einde van dat ven vliegt smaragdlibel tussen de weer zeer talrijke viervlekken. Ik vond hier al eens exemplaarjes van de praenubila-variëteit met prachtige vleugels. Alle algemene heidesoorten en venglazenmaker zitten hier ook.

Even verder de Verbindingsweg volgen en dan de zanderige parking kruisen om via de brandtoren (immens panorama!) (6) en het soms uitdrogende Van Ganzenvennen (7) naar het vertrekpunt terug te keren.

Luc Meuris

PS. Nog leuk om te melden is dat er half mei een mannetje gevlekte witsnuitlibel is gezien nabij de Verbindingsweg op de Kalmthoutse heide.

Regionale verschillen in het voorkomen van kleurvormen bij koraaljuffers in Nederland?

Bij vrouwen van de koraaljuffer (*Ceragrion tenellum*) komen verschillende kleurvormen voor. Hoewel de verspreiding van de koraaljuffer in Nederland goed bekend is en veel waarnemers goed op de hoogte zijn van bestaan de kleurvormen, is er vrijwel niets bekend over het voorkomen van de vormen in Nederland. Zo geven Geijskes & Van Tol (1983) alleen aan dat *typica* in Nederland het meeste voorkomt en *melanogastrum* zeer zeldzaam is. In dit stukje wil ik een kort verslag geven van waarnemingen verzameld in Drenthe (2000) en mensen oproepen waarnemingen van kleurvormen bij koraaljuffers door te geven.

Op 5 augustus 2000 bezocht ik met enkele vrienden (Vincent Kalkman, K.-D. Dijkstra, Pim Edelaar, Derk van der Velden, Ellis Grootveld, Anke Wouters en Anne Rutten) een viertal vennen in Drenthe (Rolderven AC 242.1-552.5, Internaatven AC 244.3-551.5, Noordveen AC 244.8-551.2, Balloërveld AC 239.7-559.7). Het doel was om te bepalen of het relatieve voorkomen van de kleurvormen samenhangt met de populatiegrootte/dichtheid (waar hier verder niet op ingegaan wordt, omdat de steekproeven nog erg klein zijn). Op iedere plek liepen we daarom een aantal transekten om de dichtheid (# individuen per meter) te bepalen en vervolgens vingen we zoveel mogelijk dieren. We noteerden de sexe en kleurvorm (zowel voor losse dieren als tandems). De gevangen dieren werden gemerkt met een watervaste stift (om dubbeltelling te voorkomen) en vervolgens losgelaten. Voor beschrijvingen van de kleurvormen (*erythrogastrum*, *intermedium*, *typica* en *melanogastrum*) zie Bos & Wasscher (1997) of Dingemanse (2000a,b).